

درسنامه + آزمون‌های مبحثی و جامع + پاسخ‌های تشریحی

موج آزمون عربی

نظام جدید

دکتر ایاد فیلی

انتشرالگو

مقدمه

به نام خدا

دوستان سلام

کتابی که در دست دارید حاصل ماه‌ها کار و تلاش سخت و پیگیر است. امید است مورد پسند شما واقع شود. این کتاب منبع و مرجع خوبی برای تمرین و یادگیری است و شامل ۴۵ آزمون تألیفی به سبک کنکور سراسری می‌باشد و همان‌طور که در فهرست آن مشخص است از درس اول عربی دهم شروع می‌شود و به درس آخر عربی دوازدهم ختم می‌شود و علاوه بر آزمون‌های مبحثی حاوی آزمون‌های جامع و کلی هم می‌باشد.

درسنامه‌های کتاب تمام نکات و مطالب را پوشش می‌دهند و به شکلی ابتکاری و خاص تنظیم شده است، به این صورت که در ابتدا «انتظارات طراحان» را در قالب چند پرسش مطرح کرده‌ام و درخت حافظه که در حقیقت پاسخ به انتظارات طراحان است را آورده‌ام و سپس دام‌ها و تله‌های احتمالی هر درس را با زبانی ساده بیان کرده‌ام.

البته از قدیم گفته‌اند که (مُشک آن است که ببوید نه آنکه عطار بگوید) اما بی‌اغراق می‌گویم که مهم‌ترین ویژگی این کتاب علاوه بر تست‌های فراوان و متنوع آن، مطابقت و شباهت بسیار زیاد سؤال‌هایش با سؤال‌های کنکور سراسری است. نه تنها در درس بلکه در هر کار و زمینه‌ای شما هنگامی به درجه تسلط و تبخّر می‌رسید که به اندازه کافی تمرین و تکرار مناسب داشته باشید. مطمئناً بعد از تمرین و تکرار، فهم و درک درستی پیدا خواهید کرد و سره را از ناسره تشخیص خواهید داد و خود این دستاورد بهترین مشوق برای ادامه مسیر و کسب نتیجه مطلوب است، پس تمرین کنید و تمرین کنید تا صاحب نظر و نکته‌دان شوید.

در پایان لازم است از واحد ویراستاری و صفحه‌آرایی نشر الگو خانم‌ها مهرناز قجری و شیما هاشمی به سرپرستی سرکار خانم سکینه مختار و همچنین از همکاران گرامی آقایان محمدمهدی یوسفی‌رامند، مرتضی قشمی و محمدعلی کاظمی که زحمت ویراستاری علمی کتاب را تقبل کردند قدردانی کنم.

با بهترین آرزوها

ایاد فیلی

فهرست

عربی دهم

- ۴۰ آزمون ۱۰: درس هشتم
- ۴۳ آزمون ۱۱: آزمون جامع
- ۴۶ آزمون ۱۲: آزمون جامع
- ۴۹ آزمون ۱۳: آزمون جامع

عربی یازدهم

- ۵۳ درسنامه: اسم تفضیل و اسم مکان
- ۵۵ آزمون ۱۴: درس اول
- ۵۸ درسنامه: اسلوب شرطی
- ۶۰ آزمون ۱۵: درس دوم
- ۶۳ درسنامه: معرفه و نکره
- ۶۵ آزمون ۱۶: درس سوم
- ۶۸ درسنامه: صفت مفرد - جمله وصفیه
- ۷۰ آزمون ۱۷: درس چهارم
- ۷۳ آزمون ۱۸: بازآموزی چهار درس اول
- ۷۶ درسنامه: فعل مضارع منصوب - ادوات ناصبه
- ۷۷ آزمون ۱۹: درس پنجم

- ۲ درسنامه: بازآموزی عربی دوره اول متوسطه
- ۴ آزمون ۱: درس اول
- ۷ آزمون ۲: درس اول
- ۱۰ درسنامه: اعداد - ساعت
- ۱۱ آزمون ۳: درس دوم
- ۱۴ درسنامه: مجرد و مزید
- ۱۶ آزمون ۴: درس‌های سوم و چهارم
- ۱۹ آزمون ۵: درس‌های سوم و چهارم
- ۲۲ آزمون ۶: بازآموزی چهار درس اول
- ۲۵ درسنامه: جمله اسمیه (مبتدا، خبر) و جمله فعلیه
- ۲۷ آزمون ۷: درس پنجم
- ۳۰ درسنامه: فعل معلوم و مجهول
- ۳۱ آزمون ۸: درس ششم
- ۳۴ درسنامه: نون وقایه - حروف جر
- ۳۶ آزمون ۹: درس هفتم
- ۳۹ درسنامه: اسم فاعل، اسم مفعول و اسم مبالغه

- ۱۲۴ → آزمون ۳۱: درس سوم
- ۱۲۷ → آزمون ۳۲: درس سوم
- ۱۳۰ → آزمون ۳۳: بازآموزی درس‌های دوم و سوم
- ۱۳۳ → درسنامه: مفعول مطلق
- ۱۳۵ → آزمون ۳۴: درس چهارم
- ۱۳۸ → آزمون ۳۵: درس چهارم
- ۱۴۱ → آزمون ۳۶: بازآموزی درس‌های سوم و چهارم
- ۱۴۴ → آزمون ۳۷: آزمون جامع
- ۱۴۷ → آزمون ۳۸: آزمون جامع
- ۱۵۰ → آزمون ۳۹: آزمون جامع
- ۱۵۳ → آزمون ۴۰: آزمون جامع
- ۱۵۶ → آزمون ۴۱: آزمون جامع
- ۱۵۹ → آزمون ۴۲: آزمون جامع
- ۱۶۲ → آزمون ۴۳: آزمون جامع
- ۱۶۵ → آزمون ۴۴: آزمون جامع
- ۱۶۸ → آزمون ۴۵: آزمون جامع
- ۱۷۱ → پاسخ‌های تشریحی
- ۲۱۶ → پاسخنامه کلیدی

- ۸۰ → درسنامه: فعل مضارع مجزوم - ادوات جازمه
- ۸۲ → آزمون ۲۰: درس ششم
- ۸۵ → آزمون ۲۱: بازآموزی درس‌های پنجم و ششم
- ۸۸ → درسنامه: افعال ناقصه
- ۹۰ → آزمون ۲۲: درس هفتم
- ۹۳ → آزمون ۲۳: آزمون جامع
- ۹۶ → آزمون ۲۴: آزمون جامع
- ۹۹ → آزمون ۲۵: آزمون جامع
- ۱۰۲ → آزمون ۲۶: آزمون جامع

عربی دوازدهم

- ۱۰۶ → درسنامه: حروف مُشَبَّهة بالفعل - لای نفی جنس
- ۱۰۸ → آزمون ۲۷: درس اول
- ۱۱۱ → آزمون ۲۸: درس اول
- ۱۱۴ → درسنامه: حال
- ۱۱۶ → آزمون ۲۹: درس دوم
- ۱۱۹ → آزمون ۳۰: درس دوم
- ۱۲۲ → درسنامه: اسلوب استثناء - اسلوب حَصْر و اختصاص

درسنامه

اسلوب شرطی

انتظارات طراحان

در این درس شما باید مطالب زیر را بلد باشید:

- ۱ مهم‌ترین ادوات شرط کدام‌اند؟
- ۲ تشخیص فعل شرط و جواب شرط
- ۳ ترجمه جمله شرطی
- ۴ ادوات شرط چه تأثیری بر فعل ماضی دارند؟
- ۵ آیا فعل شرط و جواب شرط باید از نظر زمان یکی باشند؟ یعنی آیا باید هر دو ماضی یا هر دو مضارع باشند؟
- ۶ آیا جواب شرط به جای یک فعل می‌تواند به صورت (جمله اسمیه) باشد؟
- ۷ انواع (مَن) و (ما)

درخت حافظه

- ۱ مهم‌ترین ادوات شرط: **إِنْ - اگر - مَن - هر کس - مَّا - هر آن چه - إِذَا: اگر، هرگاه**
- ۲ تشخیص: ادوات شرط + فعل شرط^۱ ... جواب شرط.
- ۳ ترجمه جمله‌ای که ادوات شرط دارد «یعنی اسلوب شرطی» ← ادوات شرط + فعل مضارع التزامی + ... + مضارع اخباری یا (مستقبل)
مثال: اگر درس بخوانی، قبول می‌شوی (یا خواهی شد).
مضارع التزامی مضارع اخباری
- ۴ ادوات شرط + فعل ماضی } از نظر ظاهری بدون تغییر (یعنی آخر آن مجزوم نمی‌شود)
} از نظر معنی به مضارع تبدیل می‌شود.
- ۵ فعل شرط می‌تواند به صورت ماضی باشد در حالی که جواب شرط آن، مضارع یا برعکس باشد. مانند: **إِنْ أَحْسَنْتُمْ، تُحْسِنُوا لِأَنْفُسِكُمْ.**^۲
ماضی مضارع
- ۶ جواب شرط ممکن است به صورت (جمله اسمیه) باشد. مانند: **مَنْ يَجْتَهِدْ، فَهُوَ فَائِزٌ.**^۳
فعل شرط   جواب شرط
(ف) جواب

شرط (هر کس) مانند: مَنْ يَزْرَعُ يَحْصُدْ. مَن استفهام (چه کسی) مانند: مَنْ زَرَعَ هَذَا الْمَحْصُولُ؟ موصول (کسی که) مانند: احْتَرِمُ مَنْ هُوَ اكْبَرُ مِنْكَ.	}	انواع
نفی (ما + فعل ماضی) مانند: ما ذهبْ، ما كتبْ و ... (نرفت، ننوشت و ...) → این «ما» معمولاً برای منفی کردن (ماضی) می‌آید. استفهام مانند: ما هذا؟ ما هو اسم أخيك؟ (چیست ...؟) → در جمله پرسشی می‌آید. شرط مانند: ما تزرعوا، تحصدوا. (هر آنچه ...) → در جمله شرطی می‌آید. تعجب (ما + أَفْعَلْ) مانند: ما أكثر آيات الله ... (چه زیاد است ...) → مستقیماً بعد از آن (أفْعَلْ) می‌آید. موصول مانند: يَقْهَمُ مَا يَقُولُونَ. (... آنچه ...) → معمولاً وسط جمله می‌آید و به معنی «آنچه که» می‌باشد. کافه مانند: إِنَّمَا الْعِلْمُ مَفِيدٌ. (مسلماً ...) → به حروف (إِنَّ، كَأَنَّ و ...) متصل می‌شود.		ما

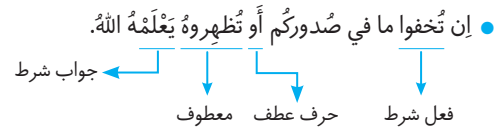
۱. همیشه اولین کلمه بعد از ادوات شرط، فعل شرط است.

۲. دقت کنید که در این حالت با اینکه فعل شرط (ما) به صورت (ماضی) آمده است، به صورت مضارع معنی می‌شود.

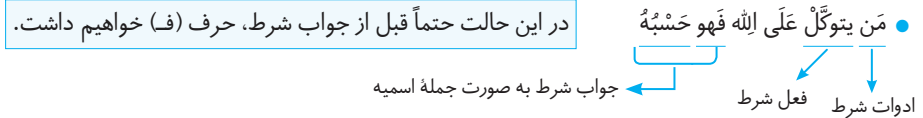
۳. دقت کنید که جواب شرط اگر به صورت جمله اسمیه باشد، حتماً حتماً قبل از آن حرف (ف) می‌آید.

دام‌هاوتله‌های تست

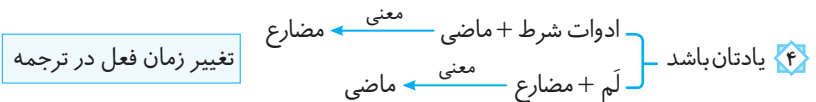
۱ فعلی که مستقیماً بعد از حروف عطف (و، ثم، أو، ...) آمده باشد، فعل شرط یا جواب شرط نمی‌باشد بلکه معطوف برای فعل قبل از خود است. یعنی در جمله زیر، فعل (تُظهِرُوا) فعل شرط یا جواب شرط نمی‌باشد بلکه (معطوف) برای فعل شرط است.

۲ اگر از شما بپرسند (در کدام گزینه جواب شرط به صورت فعل نیامده است؟) منظور آن‌ها این است که در کدام گزینه جواب شرط به صورت (جمله اسمیه) آمده است. به مثال زیر توجه کنید:

۳ تشخیص و انواع (مَنْ) و (مَا) و معنی آن‌ها کاربرد فراوانی دارد. دقت کنید (مَنْ) و (مَا) فقط هنگامی می‌توانند ادوات شرط باشند که بعد از آن‌ها دو فعل مستقل یا (یک فعل + فـ + جمله اسمیه) آمده باشد.

۵ جمله شرطی فارسی را هنگام برگرداندن به عربی به چهار شکل می‌توان نوشت. به مثال توجه کنید:

- هرکس بکوشد، موفق می‌شود.
- ۱ مَنْ اجْتَهَدَ، نَجَحَ.
  - ۲ مَنْ اجْتَهَدَ، يَنْجَحُ.
  - ۳ مَنْ يَجْتَهَدُ، يَنْجَحُ.
  - ۴ مَنْ يَجْتَهَدُ، نَجَحَ.
- دقت کنید که فعل ماضی بر خلاف مضارع، علامت سکون نمی‌گیرد و ظاهر آن همیشه بدون تغییر باقی می‌ماند.

مبحث آزمون

زمان پیشنهادی

شماره صفحات پاسخ تشریحی

عربی یازدهم - اسلوب شرط و أدوات آن

۱۸ دقیقه

۱۸۴ تا ۱۸۵

■ عَيْنِ الْأَصَحِّ وَالْأَدَقِّ فِي جَوَابِ لِلتَّرْجُمَةِ أَوْ الْمَفْهُومِ (۸-۱):

۱

«إن تأملنا حول قانون الجاذبية رأينا أننا نستفيد منه في كلِّ الأمور، و منها للحصول على مطلوبنا في الحياة!»:

- ۱) هرگاه پیرامون قانون جاذبه خوب بنگریم قطعاً می‌بینیم که آن را در تمام امور و خواسته‌هایمان در زندگی به کار می‌بریم!
- ۲) چنانچه درباره قانون جاذبه تأمل کنیم همانا درمی‌یابیم که ما آن را در تحقیق امور و خواسته خود در زندگی به کار می‌بریم!
- ۳) اگر در مورد قانون جاذبه دقت کنیم می‌بینیم که ما در تمام امور، و از جمله برای دستیابی به خواسته خود در زندگی، از آن استفاده می‌کنیم!
- ۴) هر وقت در مسئله قانون جاذبه خوب تأمل کنیم قطعاً متوجه می‌شویم که ما در همه کارها از قبیل به‌دست آوردن آرزوی مطلوبمان در زندگی از آن استفاده می‌کنیم!

۲

«من شاوَرَ العقلاء في أمرٍ قبل أن يعزمَ، فقد انتفع!»:

- ۱) هر کسی برای انجام دادن کاری با عقلا مشورت کرد، پس سود برده است!
- ۲) کسی که پیش از عزم به کاری با دانایان مشورت کرد پس او سود خواهد برد!
- ۳) کسی که با دانایان درباره هر امری پیش از تصمیم گرفتن مشورت کرد سود می‌برد!
- ۴) هر کس در امری با عاقلان مشورت کند قبل از اینکه تصمیم بگیرد، سود برده است!

۳

عَيْنِ الْعِبَارَةِ الَّتِي يُمَكِّنُ تَرْجُمَةَ فِعْلِهَا مُسْتَقْبَلًا:

- ۱) لَمْ تَنْجَحِ الطَّالِبَةُ الَّتِي لَمْ تَلَاظِظْ عَوَاقِبَ أُمُورِهَا دَائِمًا!
- ۲) إِنَّ اسْتَمَعْتَ إِلَى كَلَامِ الْخَطِيبِ جَيِّدًا انْتَفَعْتَ بِهِ كَثِيرًا!
- ۳) لِلنباتاتِ فَوَائِدُ كَثِيرَةٌ مِنْهَا الْمَسَاعِدَةُ عَلَى تَنْقِيَةِ الْجَوِّ وَ تَلطِيفِهِ!
- ۴) تَشَكَّلَتِ الْأَرْضُ وَ السَّمَاءُ بَعْدَ أَنْ حَدَثَ انفجارِ الْمَادَةِ الْأُولَى فِي الْعَالَمِ!

۴

عَيْنِ الصَّحِيحِ:

- ۱) إِنَّ لآيَاتِ الْقُرْآنِ مَفَاهِيمَ هَادِيَةً: بِي تَرَدِيدِ مَفَاهِيمِ آيَاتِ قُرْآنِ هِدَايَتِكُمْ اسْت!
- ۲) مَفَاتِيحُ فَهْمِ الْقُرْآنِ عِنْدَ الصَّالِحِينَ: كَلِيدُ دَرْكِ صَحِيحِ قُرْآنِ نَزْدِ صَالِحَانِ اسْت!
- ۳) يَتَعَاوَنُ النَّاسُ لِبِنَاءِ الْمَجْتَمَعِ السَّلِيمِ: مَرْدَمٌ بَرَاءِ سَاخْتِنِ جَامِعَةٍ سَالِمِ هَمَكَارِي مِي كِنَنْد!
- ۴) اِحْتِرَامُ الَّذِينَ يَقُولُونَ الْحَقَّ وَ إِن لَّا تُحِبُّهُمْ: كَسَانِي كِه حَقِّ مِي كُوِينْد اِكْرُچِه دُوسْتَشَانِ نَدَارِي، مَحْتَرَمَنْد!

۵

«مَنْ يُحِبَّ اللَّهَ يُحْسِنِ إِلَى النَّاسِ، وَ مَنْ يُحِبَّهُ اللَّهُ يُعِيدَ عَنْهُ الشَّرَّ!»:

- ۱) هر کس خدا را دوست بدارد با مردم به خوبی رفتار می‌کند، و کسی که خدا او را دوست دارد، از بدی دور می‌شود!
- ۲) هر آنکه حب خدا در دل دارد، به مردم احسان می‌کند، و آن کس که خدا او را دوست دارد، از بدی دور می‌ماند!
- ۳) کسی که خدا را دوست دارد به مردم نیکی می‌کند، و کسی که خدا او را دوست دارد، بدی را از او دور می‌کند!
- ۴) آنکه دوستدار خدا است به مردم احسان می‌کند، و آنکه خدا دوستدار اوست، او را از شر دورش می‌سازد!

۶

«ما تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ» الْخَطَأُ فِي مَفْهُومِ الْآيَةِ الْكَرِيمَةِ هُوَ:

- ۱) به خیر یا شر شما رسیدگی خواهد شد.
- ۲) آنچه را از خوبی انجام دهید، خداوند آن را می‌داند.
- ۳) خداوند از انجام هر کار خوبی، آگاه است.
- ۴) آنچه خوبی می‌کنید، خداوند نسبت به آن داناست.

۷

ماهُو الْمَفْهُومُ الْأَقْرَبُ لِـ (كَادَ الْكَلَامُ أَنْ لَا يُسْمَعَ):

- ۱) لَا يُسْمَعُ الْكَلَامُ أَبَدًا.
- ۲) سَمِعَ الْكَلَامَ بِصُعُوبَةٍ.
- ۳) نَسْتَطِيعُ أَنْ نَسْمَعَ الْكَلَامَ بِسَهُولَةٍ كَثِيرًا.
- ۴) لَا يُقَطَّعُ كَلَامُهُ.

٨ ماهو الجواب الغير المناسب للفراغ: (من خصائص الطالب المُشاغب:.....)

- (١) أن يهرب من اداء الواجبات المدرسيّة.
 (٢) الالتفات الى الورااء عندما يُدرّس المُعلّم.
 (٣) أن لا يقطع كلام مُعلّمه و لا يسبقه بالكلام.
 (٤) التكلّم مع غيره من الطلاب عندما يُدرّس المُعلّم.

٩ مميّز ما ليس فيه كلمات مُتضادّة:

- (١) بعد مدة طويلة من العمل استراح الموظف فترة قصيرة.
 (٢) مَنْ يُفكّر قبل الكلام يَسَلّم من الخطأ غالباً.
 (٣) هذه حكمة مشهورة: اذا مَلَكَ الأَرادُلُ هَلَكَ الأَفاضُلُ.
 (٤) مَنْ لا يَسْتَمع الى الدرس يَرسب و مَنْ يجتهد في دروسه يَنجح.

١٥ مميّز الصحيح في التعاريف التالية:

- (١) الكلام بصوت مرتفع جداً: الهُمس
 (٢) عِلْمُ مطالعة حَوَاصِّ العنَاصِر: الكيمياء
 (٣) كلام حَفِيّ بين شَخْصين: الالتفات
 (٤) عدم الاحترام و قلة الإكرام: تَجِيل

١١ ماذا نستنتج من هذا الحديث (قَم عن مجلسك لأبيك و معلمك و إن كُنْتَ اميراً):

- (١) تساوي مقام الأب و المعلم.
 (٢) اطاعة الامير العادل واجبةً.
 (٣) اهمية احترام المعلم و الأب و تقديرهما.
 (٤) الامير يجب ان لا يقوم عن مَحَلِّه امام معلميه او آبيه.

■ اقرأ النص التالي بدقة ثم أجب عن الأسئلة بما يُناسب النص (١٥-١٢):

للأرض مغناطيس يقوم بعمل عظيم للكرة الأرضية، و هو إبعادُ الشعاعات (الضوء) التي تأتي من الشمس كل لحظة، حتى لا تصل إلى الأرض إلا كميات قليلة منها، و هذا القليل يصل إلى القطبين الشمالي و الجنوبي، و إن وصلت هذه الأشعة إلى سطح الأرض لا يقدر الإنسان أن يبقى حيّاً ولو لحظاتٍ قليلة! لأنها تُشبه إلى حدّ كبير إشعاعات القنابل الذرية (بمب اتمى) التي تخرب الأرض و ما فيها!

١٢ عيّن الصحيح:

- (١) ليس في الأشعة شيء يضرب الموجودات.
 (٢) القليل من الإشعاعات الخطرة لا تصل إلى الأرض أبداً.
 (٣) لا يقدر الإنسان أن يواجه أشعة الشمس الخطرة!
 (٤) للإنسان طرق عديدة لمواجهة أشعة الشمس الخطرة.

١٣ صِف لنا إشعاعات الشمس الخطرة؟ - إنها .....

- (١) تشبه الذرات الصغيرة!
 (٢) مثل القنبلة الذرية!
 (٣) تُخرب النباتات لا الإنسان!
 (٤) تبقى في القطبين الشمالي و الجنوبي!

١٤ ما هي فائدة مغناطيس الأرض؟

- (١) إرسال الأشعة إلى سطح الأرض!
 (٢) إبعاد نور الشمس المضرّ عن القمر!
 (٣) وصول الإشعاعات الخطرة إلى الأرض!
 (٤) استمرار حياة الإنسان على الكرة الأرضية!

١٥ املاً الفراغ بالعبرة المناسبة: «لو لم يكن مغناطيس الأرض .....

- (١) لما تطلع الشمس!
 (٢) لما بقي الإنسان!
 (٣) لما يصل التور إلى الأرض!
 (٤) ما كانت تأتي إشعاعات الشمس الخطرة!

١٦ عيّن (ما) يُمكن أن تكون شرطية:

- (١) ما كان في قلب هذا الرجل ذرة من الحسد و حبّ النفس.
 (٢) لا علم لي إلا ما علّمتني.
 (٣) لا تذكُر أحاك أو أختك بما يكرهان فترتكب ذنباً عظيماً.
 (٤) ما تفعلوا من اعمال الخير لا يُضغُ أجرها عند الله.

١٧ عيّن ما ليس فيه اسلوب الشرط:

- (١) مَنْ فَكَّرَ قَبْلَ الكلام قَلَّ خَطُؤُهُ.
 (٢) على الطالب أن لا يهرب من اداء الواجبات المدرسيّة.
 (٣) و اذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاماً.
 (٤) ايها العقلاء إن أحسنتم تُحسنوا لأنفسكم.

١٨ مميّز جواب الشرط ليس فعل:

- (١) ما فعلت من الخيرات و جدتها ذخيرة لآخرتك.
 (٢) مَنْ خافَ العِقَابَ انصرف عن السيئات.
 (٣) مَنْ علّم فلّه أجرٌ من عمل به.
 (٤) إن تواضعت لمن يُعلّمك عظمت شأنك.

مَبَيَّرَ الصَّحِيحَ فِي نَوْعِ (مَنْ) أَوْ (مَا):

- (١) قد يكون بين الناس مَنْ هو أَحْسَنُ منا: (مَنْ) استفهام
(٢) مَنْ إِلَهُ غير الله يَأْتِيكُمْ بضياءٍ أَفْلا تعقلون: (مَنْ) موصول
(٣) مَنْ تَقَلَّتْ موازينه فهو في عيشة راضية: (مَنْ) شرط
(٤) اكبر العيب أَنْ تُعَيَّبَ ما فيك مثله: (ما) نفي

مَبَيَّرَ الْمَاضِي فِي مَعْنَى الْمَضَارِعِ:

- (١) قد فاز الذي إجتهد في اعماله.
(٢) إِذَا تَمَّ العقل نَقَصَ الكلامُ.
(٣) هَوَلَاءِ صَبَرُوا فَحَصَلُوا عَلَى النِّجَاحِ فِي حَيَاتِهِمْ.
(٤) تَعَارَفَ الزَّمَلَاءُ فِي بَدَايَةِ السَّنَةِ الدِّرَاسِيَّةِ.

مَبَيَّرَ الْمَاضِي تَغْيِيرَ مَعْنَاهُ:

- (١) ما فَكَّرَ الرَّجُلُ فِي عَاقِبَةِ أَمْرِهِ فَتَدَبَّرَ.
(٢) مَنْ سَأَلَ فِي صَغَرِهِ أَجَابَ فِي كِبَرِهِ.
(٣) قال صديقي: تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ فِي جَمِيعِ أُمُورِي.
(٤) ما ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنَّهُمْ ظَلَمُوا النَّاسَ وَأَنْفُسَهُمْ.

مَبَيَّرَ «اسْلُوبَ الشَّرْطِ»:

- (١) ما عَمَلْتَ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَبُجَازِيكَ عَلَيْهِ.
(٢) هَوَلَاءِ قَوْمٌ ما نَصَرُوا الْحَقَّ وَما سَاعَدُوا الضَّعْفَاءِ.
(٣) إِنْ رَبَّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ.
(٤) يُسَاعِدُنَا مَنْ يَرَانَا فِي هَذِهِ الْحَالَةِ.

عَيَّنَ (مَنْ) تَخْتَلِفُ فِي الْمَعْنَى:

- (١) مَنْ يُحَاوِلُ كَثِيرًا يَصِلُ إِلَى هَدَفِهِ.
(٢) مَنْ اجْتَهَدَ لِلْوُصُولِ إِلَى آمَالِهِ وَسَعَى مِنْ أَجْلِهَا حَصَلَ عَلَيْهَا.
(٣) مَنْ يُنْفِقُ أَمْوَالَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ يُسَاعِدُ النَّاسَ يَنْفَاقَهُ.
(٤) مَنْ عَرَفَ قَدَرَ نَفْسِهِ فَهُوَ فَائِزٌ.

مَبَيَّرَ ما فِيهِ «أَدْوَاتَ شَرْطِ»:

- (١) ما اسم الكتاب الذي قرأته أُمس.
(٢) انظُرْ إِلَى ما قال و لا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ قال.
(٣) و ما تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ.
(٤) انظُرْ إِلَى تلك الشجرة و قُلْ: مَنْ ذا الذي يُخْرِجُ مِنْهَا الثَّمَرَ.

مَبَيَّرَ الصَّحِيحَ لِمَا تَحْتَهُ خَط (من حيث المحل الاعرابي): (أَعْلَمَ النَّاسَ مَنْ جَمَعَ عِلْمَ النَّاسِ إِلَى عِلْمِهِ.)

- (١) فاعل، مفعول به، مضاف إليه
(٢) جميعها مضاف إليه
(٣) مفعول به، مفعول به، مضاف إليه
(٤) فاعل، مضاف إليه، مفعول به

درسنامه

عبر دو آردم

اسلوب استثناء - اسلوب حصر و اختصاص

انتظارات طراحان

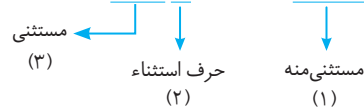
در این درس شما باید مطالب زیر را بلد باشید:

- ۱ مفهوم استثناء
- ۲ تشخیص ارکان و اجزای استثناء
- ۳ تشخیص (مستثنی‌منه)
- ۴ آیا (مستثنی‌منه) ممکن است محذوف باشد؟
- ۵ تشخیص اسلوب حصر و اختصاص
- ۶ معنی جمله‌ای که با اسلوب حصر و اختصاص آمده باشد.

درخت حافظه

۱ مفهوم استثناء ← یعنی جدا کردن کسی یا چیزی از یک قاعده کلی و مهم‌ترین نشانه آن (... إلا + اسم) می‌باشد.

۲ ارکان و اجزای استثناء ← مانند: کتبتُ التمارینَ فی المنزلِ إلا تمریناً واحداً.

۳ تشخیص (مستثنی‌منه) ← قبل از (إلا) می‌آید و حالت کلی دارد یعنی از نظر (تعداد و کمیت) از مستثنی بیشتر است.

۴ (مستثنی‌منه) محذوف ← در جملات سؤالی حتماً و در برخی از جملات منفی ممکن است (مستثنی‌منه) حذف شود.

اگر فعل جمله قبل از إلا مثبت باشد، حتماً (مستثنی‌منه) خواهیم داشت.

۵ اسلوب حصر و اختصاص ← هرگاه جمله قبل از (إلا) منفی و مستثنی‌منه آن محذوف باشد. مانند:

• لَا تَقُولُ إِلَّا الْحَقَّ: فقط حق را بگو.

فعل منفی

۶ ترجمه اسلوب حصر و اختصاص ← مانند: لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ } فقط خدا را بپرستید. ✓
 کسی جز خدا را نپرستید. ✓ } کلمه (فقط)، متعلق به اولین کلمه بعد از (إلا) است و به عبارت ساده‌تر بعد از (فقط) نباید مستقیماً فعل بیاید بلکه اسم بعد از (إلا) می‌آید.

دام‌ها و تله‌های تستی

۱ مهم‌ترین نکته این میحث این است که دقت کنید (إلا) گاهی برای استثناء به کار نمی‌رود بلکه برای (حصر و اختصاص) می‌آید. بنابراین اگر

از شما بپرسند (مِيزَ (إلا) ما جاءت لِلاستثناء = کدام (إلا) برای استثناء نیامده است)، منظور آن‌ها پیدا کردن اسلوب حصر و اختصاص است.

۲ دقت کنید (مستثنی‌منه) را با (مستثنی) اشتباه نگیرید. بسیار دیده شده که داوطلبان عزیز به خاطر سرعت زیاد در خواندن صورت سؤال به

کلمه (منه) در (مستثنی‌منه) دقت نمی‌کنند. به مثال زیر دقت کنید:

• سؤال: مِيزَ (المستثنی‌منه) منصوباً؟

باید دقت کنید که (مستثنی‌منه) همیشه قبل از (إلا) می‌آید و می‌تواند منصوب، مرفوع و مجرور باشد.

۳ به سه نکته درباره تشخیص (مستثنی‌منه) دقت کنید:

۱ در جملات مثبت حتماً مستثنی‌منه داریم.

۲ اگر بعد از (إِلَّا) کلماتی مانند (منهم، منه و ...) دیدید، مطمئن باشید که مستثنی‌منه دارید. مثال:

● ما رَجَعِ الْعُمَّالُ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا وَاحِدًا مِنْهُمْ.

مستثنی‌منه

۳ اسم‌های مفرد و نکره مانند (أَحَدٌ، شَيْءٌ، كِتَابًا و ...) می‌توانند (مستثنی‌منه) باشند. چون در این حالت مفهوم و معنی جمع می‌دهند. به مثال‌های

زیر توجه کنید:

● ما نَجَّحَ أَحَدٌ إِلَّا صَدِيقِي.

↓
مستثنی‌منه

● لَيْسَ لَهُ عَمَلٌ إِلَّا الْمُطَالَعَةُ.

↓
مستثنی‌منه

۴ دقت کنید که (أَلَّا) را با (إِلَّا) اشتباه نگیرید، زیرا (أَلَّا)، (أَنَّ (حرف ناصبه) + لا + ...) و حرف استثناء به شمار نمی‌رود. به مثال زیر توجه کنید:

● أَمْرُهُمُ النَّبِيِّ أَلَّا يَعْبُدُوا إِلَّا الصَّنَامَ: پیامبر به آنها دستور داد که بت‌ها را نپرستند. یادتان باشد بعد از (أَلَّا) مستقیماً همیشه فعل می‌آید.

فعل

توجه: سؤال نکته بالا ممکن است چنین باشد: (مَيِّزْ مَا لَيْسَ فِيهِ مُسْتَثْنَى = که باید دقت کنید بعد (أَلَّا = أَنْ + لا + ...) مستثنی نداریم.)

۵ دقت کنید که (أَلَّا) ممکن است اول جمله بیاید که در این حالت هم، حرف استثناء نخواهد بود. مانند:

● أَلَّا يُغْفِلَ الْغَافِلُ، اجْتَهِدْ: ای غافل (آگاه باش) و کوشش کن.

■ عَيْنِ الْأَدَقِّ وَالْأَصَحِّ فِي الْجَوَابِ لِلتَّرْجُمَةِ أَوْ الْمَفْهُومِ (۸-۱):

۱ «رُبَّ كِتَابٍ يَجْتَهِدُ الْقَارِئُ فِي قِرَائَتِهِ ثُمَّ لَا يَحْصُلُ مِنْهُ عَلَيَّ فَائِدَةٌ جَدِيرَةٌ بِالتَّقْدِيرِ وَالذِّكْرِ.»:

- ۱) چه بسا در خواندن کتابی کوشش بشود، سپس از آن فایده که شایسته قدردانی و یادآوری باشد به دست نیاید.
- ۲) چه بسا کتابی که خواننده در خواندن آن کوشش کند، سپس از آن فایده‌ای که شایسته تقدیر و یادآوری باشد به دست نیآورد.
- ۳) گاهی کتابی که خواننده آن در خواندنش کوشش بسیاری کند از آن فوائد قابل تقدیر و تذکر به دست نمی‌آورد.
- ۴) خواننده گاهی در خواندن کتابی کوشش به عمل می‌آورد سپس به دست نمی‌آورد آن فایده را که قابل تذکر و قدردانی باشد.

۲ مَيِّزُ الصَّحِيحِ فِي التَّرْجُمَةِ:

- ۱) لَمْ يُوَأْصَلْ زَمِيلِي دِرَاسَتَهُ فِي الْجَامِعَةِ: دوست من به درس در دانشگاه نرسید.
- ۲) مَا اسْتَطَاعَتْ أَسْرَتُهُ أَنْ تُرْسِلَهُ إِلَى الْقَاهِرَةِ لِتَكْمِيلِ دِرَاسَتِهِ: خانواده‌اش نتوانست برای ادامه تحقیقاتش او را به قاهره بفرستد.
- ۳) مَا كَانَتْ تُوجَدُ مَدْرَسَةً ثَانَوِيَّةً فِي مُحَافَظَتِهِمْ: دبیرستان دومی در استان آن‌ها یافت نمی‌شود.
- ۴) لَا أَرِيدُ أَنْ أَقْرَأَ فِي الْمَوْضُوعِ الْوَاحِدِ آرَاءَ عِدَّةِ كُتَّابٍ: نمی‌خواهم در موضوعی معین نظریات چندین کتاب را بخوانم.

۳ مَيِّزُ الصَّحِيحِ فِي التَّرْجُمَةِ:

- ۱) لَمْ يَتَعَلَّمِ اللُّغَةَ الْإِنْجَلِيزِيَّةَ إِلَّا مِنَ السِّيَاحِ: زبان انگلیسی را فقط از جهانگردان یاد نگرفت.
- ۲) التَّحْدِيدُ غَيْرُ نَافِعٍ إِلَّا لِطِفْلِ أَوْ مَرِيضٍ: محدودیت برای کودک یا مریض سودمند نیست.
- ۳) مَا اعْتَمَدَ الْعَقْدُ إِلَّا عَلَيَّ نَفْسِيهِ: عقاد فقط بر خود اعتماد می‌کرد.
- ۴) لَا نَشَاهِدُ فِي حَيَاتِهِ إِلَّا النِّشَاطَ وَالْاجْتِهَادَ: در زندگی او غیر نشاط و کوشش نمی‌بینیم.

۴ «لَيْسَ عِلْمُ الْبَشَرِ إِلَّا وَسِيلَةٌ لِاِكْتِشَافِ قَلِيلٍ مِنَ الْأَسْرَارِ الْغَامِضَةِ فِي الْعَالَمِ!» عَيْنِ الصَّحِيحِ:

- ۱) علم بشری تنها وسیله‌ای است برای کشف اندکی از اسرار پیچیده عالم!
- ۲) علم بشر فقط وسیله‌ایست برای کشف اندکی از اسرار پیچیده در عالم!
- ۳) علم بشر فقط برای کشف کردن اندک از اسرار پیچیده است در این عالم!
- ۴) علم بشر وسیله‌ای نیست مگر برای کشف اندک از اسرار پیچیده در این عالم!

۵ «لَا شَكَّ أَنَّ الَّذِينَ يَتَكَاسَلُونَ فِي الْحَيَاةِ وَلَا يُحِبُّونَ إِلَّا اللَّذَّةَ وَالرَّاحَةَ يَتَأَخَّرُونَ عَنِ قَافِلَةِ التَّقَدُّمِ الْإِنْسَانِيِّ!»:

- ۱) شک نیست آن‌هایی که در دنیا تنبلی کرده فقط لذت و راحتی را طالبند از کاروان پیشرفت انسان‌ها عقب می‌مانند!
- ۲) بی‌شک کسانی که در زندگی تنبلی می‌کنند و فقط لذت و راحتی را دوست دارند از قافله پیشرفت انسانی عقب می‌مانند!
- ۳) شکی نیست آن‌ها که در زندگی سهل‌انگارند و جز لذت و راحتی نمی‌خواهند از کاروان تقدّم و پیشرفت بشری جا می‌مانند!
- ۴) بدون شک کسانی که در این دنیا تنبلی می‌کنند و جز لذت و راحتی را دوست نمی‌دارند از قافله پیشرفت بشریت عقب می‌مانند!

۶ «النَّاسُ لَا يَقْعُونَ فِي التَّفْرِقَةِ، إِلَّا إِذَا ابْتَعَدُوا عَنِ الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ! مردم .....» عَيْنِ الْخَطَأِ:

- ۱) در تفرقه نمی‌افتند، مگر وقتی از صراط مستقیم دور گردند!
- ۲) فقط وقتی در تفرقه می‌افتند که از صراط مستقیم دور گردند!
- ۳) دچار تفرقه نمی‌گردند، مگر هنگامی که از راه راست دور شوند!
- ۴) فقط زمانی که از صراط مستقیم دور می‌شوند در تفرقه نمی‌افتند!

۷ مَا هُوَ الْمَفْهُومُ الْأَقْرَبُ لـ (كُلُّ وَعَاءٍ يَضِيقُ بِمَا جُعِلَ فِيهِ إِلَّا وَعَاءَ الْعِلْمِ فَانَّهُ يَتَّسَعُ بِهِ.):

- ۱) وَعَاءُ الْعِلْمِ يَكْبُرُ وَ يَتَّسَعُ دَائِمًا مِثْلَ الْأَشْيَاءِ الْأُخْرَى.
- ۲) أَلْعَلْمُ لَا يَقْبَلُ التَّحْدِيدَ وَالْإِنْزَوَاءَ.
- ۳) نَمُو وَازْدِيَادُ الْعِلْمِ لَا يَتَوَقَّفُ فِي حَدِّ مُعَيَّنٍ بَلْ هُوَ فِي حَالَةِ ازْدِيَادٍ دَائِمٍ.
- ۴) لَا تَجْعَلُ الْعِلْمَ فِي وَعَاءٍ لَاتَهُ لَا يَنْمُو بَعْدَهَا.

٨ مَيِّزُ الْخَطَأِ فِي الْمَفْهُومِ:

- ١) كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ: كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ.
- ٢) لَا تُغْنِي الْكُتُبُ عَن تَجَارِبِ الْحَيَاةِ: الْكُتُبُ غَنِيَّةٌ بِتَجَارِبِ الْحَيَاةِ.
- ٣) الْعِلْمُ صَيْدٌ وَالْكِتَابَةُ قَيْدٌ: تَبَتُّوا تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ بِكِتَابَتِهِ وَتَدْوِينِهِ.
- ٤) كُلُّ شَيْءٍ يَرِخُّ إِذَا كَثُرَ إِلَّا الْإِدْبَ: الْإِدْبُ لَا يَرِخُّ إِذَا زَادَ.

٩ مَيِّزُ الْخَطَأِ لِلْفِرَاغِ:

- ١) هَلْ أَنْتَ ..... مِنْ أَنْ الْقَطَارَ سَوْفَ يَأْتِي؟ نَعَمْ، أَنَا مُتَاكِّدٌ مِنْ هَذَا: وَاتَّقِ
- ٢) فِي الصَّيْفِ ..... ثِمَارٌ بُسْتَانِنَا وَاعْطَيْنَا قِسْمًا مِنْهَا لِلْجِيرَانِ: سَاعَدْنَا
- ٣) هَذِهِ الْمُمْرِضَةُ كَانَتْ قَدْ ..... طَوَّلَ اللَّيْلَ لِلْعُنَايَةِ بِالْمَرِيضِ: سَهَرَتْ
- ٤) ..... هَذَا الْمُفَكِّرُ فِي بَيْئَةِ ثِقَافِيَّةٍ: نَشَأَ

■ اِمْلَأُ الْفِرَاغَ حَسَبَ التَّرْجُمَةِ (١٠ و ١١):

١٠ (في) ..... الصَّعْبَةُ ..... الاصدقاء الاوفياء: در شرایط سخت است که دوستان باوفا را می شناسیم.)

- ١) الطُّرُوفُ - نَعْرِفُ
- ٢) المَوَاقِعُ - كُنَّا نَعْرِفُ
- ٣) الشَّرَائِطُ - نَعْرِفُهُمْ
- ٤) الأَحْوَالُ - يُعْرِفُ

١١ (.....) هذه الطالبة درستها في المدرسة .....: این دانش آموز درسش را در دبیرستان ادامه داد.)

- ١) وَاصَلْتُ - الثَّانِيَةَ
- ٢) وَصَلْتُ إِلَى - المرحلة الثانية
- ٣) تَوَاصَلْتُ - المُتَوَسِّطَةَ
- ٤) اِسْتَمَرَّتْ - المرحلة الجامعية

١٢ مَيِّزُ الصَّحِيحِ فِي عِلَامَةِ (≠) أَوْ (=):

- ١) غَلَا ≠ رَخَّصَ / فَاوَضَ = اِمْتَلَأَ
- ٢) كَثُرَ ≠ قَلَّ / ضَاقَ = اِتَّسَعَ
- ٣) يُخَفِّضُ ≠ يَقَلِّلُ / خَشِيَّةٌ = خَوْفٌ
- ٤) سَهَرَ ≠ نَامَ / أُسْلُوبٌ = اِخْتِبَارٌ

١٣ مَيِّزُ الْجَوَابِ الْغَيْرِ مُنَاسِبِ لِلْفِرَاغِ التَّالِي: (يَضُمُّ هَذَا الْكِتَابُ الْجَدِيرَ بِالْقِرَاءَةِ عِدَّةً .....)

- ١) كُتَابٍ.
- ٢) رَسَائِلٍ.
- ٣) مَقَالَاتٍ.
- ٤) مَوْضُوعَاتٍ عِلْمِيَّةٍ.

■ اِقْرَأِ النَّصَّ التَّالِي بَدَقَّةٍ ثُمَّ أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ (١٧-١٤) بِمَا يَنْاسِبُ النَّصَّ:

كُلٌّ وَاحِدٌ مِنَّا لَا يَنْسَى فُضْلَ الْوَالِدَيْنِ فَتَعْلِيمُنَا وَرَاحَتُنَا وَرِعَايَتُنَا كُلَّهَا خِدْمَاتٍ وَتَضَحِيَّاتٍ يَقْدِمُهَا الْوَالِدَانُ لِسَعَادَةِ أَوْلَادِهِمْ. وَلِهَذَا السَّبَبِ أَوْصَانَا الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ بِالْإِحْسَانِ إِلَى الْوَالِدَيْنِ وَالطَّاعَةَ لَهُمَا، فَلَانْرَفَعُ صَوْتَنَا عَلَيْهِمَا وَلَا يَخْرُجُ مِنْ فَمِنَا كَلَامٌ يَدُلُّ عَلَى سُوءِ الْأَدَبِ، بَلْ نَخْضَعُ لَهُمَا وَنَسْعَى فِي اِكْتِسَابِ رِضَى الْوَالِدَيْنِ. وَالْأَبْنَاءُ الْمَحْبُوبُونَ هُمُ الَّذِينَ يَأْخُذُونَ نِصَائِحَ الْوَالِدَيْنِ وَبُطِيعُونَ أَمْرَهُمَا لِيَتَفَوْزُوا بِالنَّجَاحِ وَحُبِّ النَّاسِ.

١٤ عَيِّنِ الْخَطَأَ لِلْفِرَاغِ: (الْوَلَدُ الْمَحْبُوبُ هُوَ الَّذِي .....)

- ١) لَا يَتَكَلَّمُ أَمَامَ وَالِدِيهِ.
- ٢) لَا يَرْفَعُ صَوْتَهُ عَلَيْهِمَا.
- ٣) يَأْخُذُ نَصِيحَةَ الْوَالِدَيْنِ.
- ٤) يَطِيعُ أَمْرَ وَالِدِيهِ.

١٥ بِمَاذَا يُوصِينَا الْقُرْآنَ إِلَى الْوَالِدَيْنِ؟ يُوصِينَا .....

- ١) بِالْقِيَامِ وَالصِّيَامِ.
- ٢) بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ.
- ٣) بِالْإِحْسَانِ وَالطَّاعَةِ.
- ٤) بِالنَّجَاحِ وَحُبِّ النَّاسِ.

١٦ لِمَاذَا يَقْدِمُ الْوَالِدَانُ الْخِدْمَاتِ وَالتَّضَحِيَّاتِ لِلْأَوْلَادِ؟

- ١) لِرَاحَتِهِمْ وَسَعَادَتِهِمْ.
- ٢) لِإِطَاعَتِهِمْ وَاِكْتِسَابِ رِضَاهِهِمْ.
- ٣) لِلخَوْفِ مِنْهُمْ وَالتَّطَمُّعِ فِيهِمْ.
- ٤) لِلفَوْزِ بِالنَّجَاحِ وَحُبِّ النَّاسِ.

۱۷) (الأبناء المَحَبوبون هم الذين .....) ما هو الغير المناسب للفراغ؟

- (۱) يُطيعون والديهم.
(۲) يسمعون نصيحة والديهم و يعملون بها.
(۳) يفوزون بالنجاح.
(۴) يحترمون والديهم.

۱۸) مَيِّز الخطأ في التحليل الصرفي أو المحلّ الإعرابي لما تحته خط في العبارة التالية: (العَمَالُ الْمُجْتَهِدُونَ يَشْتَغِلُونَ فِي المَصْنَعِ فِي بعض ايام العَطلة).

- (۱) العَمَالُ: اسم، جمع للتكسير، اسم فاعل، معرفه / مُبتدا
(۲) الْمُجْتَهِدُونَ: اسم، جمع مذكر سالم، معرف بأل، اسم مفعول / صفة
(۳) يَشْتَغِلُونَ: فعل مضارع، جمع مذكر، ثلاثي مزيد من باب افتعال و فاعله ضمير (الواو)
(۴) المَصْنَعُ: اسم، مفرد مذكر، مشتق (اسم مكان)، معرفه / مجرور بحرف الجر

۱۹) عَيِّن المستثنى منه محذوفاً:

- (۱) ما كان المدير قد قَبِلَ جميع الموظفين إلا واحداً منهم!
(۲) لا يثور ضدّ الظلم و الظالمين في العالم إلا المؤمنون!
(۳) لم يتأمل أغلب الناس حول خلقتهم إلا العقلاء منهم!
(۴) ما راقبت الأمّ أعمال أولادها اليوم إلا لعبهم الكثير!

۲۰) في أيّ الأجوبة جاء الحصر و الاختصاص:

- (۱) ادتتُ امتحان جميع الدروس و منها اللغة العربية.
(۲) لا أملكُ منقالَ دهباً.
(۳) ما قرأتُ إلا درسَ اللغة العربية.
(۴) لا تتعقد جالسات البحث في المدرسة حتى هذا الاسبوع.

۲۱) عَيِّن المستثنى يختلف نوعه عن الباقي:

- (۱) لم يأت أحدٌ إلى المدرسة إلا المعلمين.
(۲) لا ينجح في هذه الامتحانات إلا الحكماء.
(۳) ما ضربَ أحدٌ إلا المُذنب.
(۴) ما نجح الطلابُ إلا المجتهدين.

۲۲) عَيِّن المستثنى منه غير محذوف:

- (۱) ما استخدمتُ في مقالتني إلا الأمثال القرآنية!
(۲) لن يشترك في مسابقة القفز إلا أربعة تلاميذ!
(۳) لا يخرج أحدٌ من الصفِّ إلا من شاهدتُ واجباته!
(۴) لم يسهر الليلة الماضية على سرير المريض إلا أمي!

۲۳) مَيِّز الصحيح في تعيين «المستثنى منه»:

- (۱) طالعتُ هذا الكتابَ كلّه في المكتبة العامة إلا خمسَ صفحات منه: المكتبة
(۲) لا يقول المؤمنون في كلّ الأحوال إلا الصدق: المؤمنون
(۳) كلّ يوم يذهبُ الاولادُ إلى المدرسة إلا يوم الجمعة: الاولاد
(۴) يغفر الله الذنوبَ يومَ القيامة إلا الشُّركَ بالله: الذنوب

۲۴) مَيِّز ما لا يدلُّ على أسلوب الحصر و الاختصاص:

- (۱) ما قرأتُ هذا الصباح إلا تلكَ المجلة.
(۲) الاصدقاء ما سبّحوا في البحر إلا أحمد.
(۳) لا يستفيدُ من تجارب الحياة إلا العاقل.
(۴) ما كان في مكتبة الجامعة إلا زميلتي.

۲۵) مَيِّز «إلا» ماجاءت إلا للاستثناء؟

- (۱) لا يصل الى الغاية السامية إلا الطالب المجتهد.
(۲) نَبّهتُ الأمّ اولادها ألا يلعبوا قربَ النهرِ الفائض.
(۳) لا يستطيع صعود هذا الجبل المرتفع إلا القوي.
(۴) كلّ وعاءٍ يضيئُ بما جعلَ فيه إلا وعاءَ العلم.

پاسخ تشریحی آزمون ۱۵

۱۴- گزینه ۴ معنی صورت سؤال: «فایده مغناطیس کره زمین چیست؟» معنی گزینه‌ها:

گزینه (۱): فرستادن اشعه به سطح زمین / گزینه (۲): دور کردن نور مضر خورشید از ماه / گزینه (۳): رساندن تشعشع‌های خطرناک به زمین / گزینه (۴): استمرار حیات انسان بر کره زمین

۱۵- گزینه ۲ معنی عبارت صورت سؤال: «اگر مغناطیس زمین نبود هیچ انسانی باقی نمی‌ماند.» معنی بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۱): خورشید طلوع نمی‌کرد. / گزینه (۳): نور به زمین نمی‌رسید. / گزینه (۴): تشعشع‌های خطرناک خورشید نمی‌آمدند.

۱۶- گزینه ۴ در گزینه (۴)، (ما)ی شرط داریم زیرا فعل‌های بعد از آن یعنی (تَفَعَّلُوا) و (يَضَعُ) مجزوم شده‌اند و از همه مهم‌تر، جمله، معنی شرطی دارد و اما نوع (ما) در بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۱): نفی (ما کان: نبود) / گزینه (۲): موصول (... ما عَلَّمْتَنِي: ... آنچه به من آموختی) / گزینه (۳): موصول (... بما يَكْرَهُان: نسبت به آنچه دوست ندارد).

۱۷- گزینه ۲ در گزینه (۲)، اداة شرطی وجود ندارد برای همین در این گزینه اسلوب شرطی نخواهیم داشت.

۱۸- گزینه ۳ در گزینه (۳) جواب شرط داریم اما به صورت فعل نیامده است بلکه به صورت جمله اسمیه (لَه أَجْرٌ) بعد از (ف) آمده است.

۱۹- گزینه ۳ در گزینه (۳)، (تَقَلَّتْ) فعل شرط و جمله اسمیه (هو في عيشة راضية) جواب شرط است. درستی بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۱): من: موصول / گزینه (۲): مَنْ: استفهام / گزینه (۴): ما: موصول (آنچه که)

۲۰- گزینه ۲ (تَمَّ) و (نَقَصَ) با اینکه فعل ماضی هستند چون بعد از اداة شرط (اذا) آمده‌اند، به صورت مضارع ترجمه می‌شوند.

۲۱- گزینه ۲ به توضیح تست بالا دقت کنید.

۲۲- گزینه ۱ در گزینه (۱)، (عَمَلَتْ) فعل شرط و (تَعَلَّمْ) جواب شرط می‌باشد. (مَنْ) یا (ما) در بقیه گزینه‌ها جزء ادوات شرط نیستند بلکه:

گزینه (۲): ما = مای نفی / گزینه (۳): مَنْ = موصول (کسی که) در ضمن بعد از حرف (ب) آمده بنابراین نمی‌تواند، مَنْ شرط باشد. / گزینه (۴): مَنْ = موصول

۲۳- گزینه ۳ (مَنْ) در گزینه (۳) برخلاف گزینه‌های دیگر بر شرط دلالت ندارد بلکه (مَنْ) استفهام یا پرسش است زیرا جواب شرط ندارد.

در گزینه (۳)، فعل (يُسَاعِدُ) چون مستقیماً بعد از (واو) آمده، نمی‌تواند جواب شرط باشد.

۲۴- گزینه ۳ تقدّموا: فعل شرط / تجدوا: جواب شرط

۲۵- گزینه ۲ (أَعْلَمُ) اسم است نه فعل بنابراین اولین کلمه بعد از آن، نمی‌تواند (فاعل) یا (مفعول به) باشد.

۱- گزینه ۳ (إِنَّ) به معنی «اگر» می‌باشد و چون جمله شرطی است، فعل ماضی (تَأَمَّلْنَا) به صورت مضارع ترجمه می‌شود. سراسری تجربی - ۹۱

۲- گزینه ۴ جمله صورت سؤال شرطی است بنابراین بین گزینه‌های (۱) و (۴) یکی را انتخاب می‌کنیم. در گزینه (۱)، فعل (أَنْ يَعْزَمَ) ترجمه نشده است بنابراین این گزینه هم حذف می‌گردد. سراسری انسانی - ۹۷

۳- گزینه ۲ در گزینه (۲) فعل شرط و جواب شرط داریم و همان‌طور که می‌دانیم جواب شرط را علاوه بر مضارع اخباری می‌توان به صورت مستقبل نیز ترجمه کرد.

۴- گزینه ۳ در گزینه (۴)، (احْتَرَمَ) فعل امر است و باید به صورت فعل ترجمه گردد. در گزینه (۱) (لَا يَأْتِ) به معنی «نشانه‌ها» و در گزینه (۲) (مفاتیح) به معنی «کلیدها» می‌باشد. سراسری انسانی - ۹۷

۵- گزینه ۳ يُبْعِدُ عنه الشر: بدی را از او دور می‌کند (يُبْعِدُ) به باب افعال رفته و متعدی شده است و به صورت «دور می‌کند» ترجمه می‌گردد. سراسری انسانی - ۹۵

۶- گزینه ۱ در گزینه (۱) برخلاف بقیه گزینه‌ها به (خیر و شر) اشاره شده است در حالی که در عبارت داده شده هیچ اثری از شر نیست.

۷- گزینه ۲ این سؤال بسیار قشنگی است! (كَأَنَّ لَا يُسْمَعُ: نزدیک بود که شنیده نشود) ← (به سختی شنیده شد) و این معنی فقط در گزینه (۲) آمده است.

۸- گزینه ۳ دقت کنید در این سؤال جمله غیرمناسب مدنظر است بنابراین گزینه (۳) که جزء خصوصیات خوب است، نمی‌تواند جزء صفات دانش‌آموز نامنظم و شلوغ کار به حساب بیاید.

۹- گزینه ۲ کلمات متضاد در بقیه گزینه‌ها: گزینه (۱): طویلۃ ≠ قصیرۃ / گزینه (۳): الأراذل ≠ الأفاضل / گزینه (۴): يَرَسِبُ ≠ يُنْجِحُ

۱۰- گزینه ۲ علم مطالعه خواص مواد = شیمی

۱۱- گزینه ۳ معنی عبارت صورت سؤال: «حتی اگر امیر و صاحب مقام باشی برای پدر و معلمت از جایت برخیز و احترام و منزلت آن‌ها را حفظ کن.» درک مطلب

زمین دارای مغناطیسی است که وظیفه‌ای بسیار مهم برای این کره خاکی بر عهده دارد و آن عبارت است از: «دور کردن شعاع‌های نوری که هر لحظه از سوی خورشید به زمین می‌تابد.» تا این شعاع‌ها جز مقدار بسیار کمی از آن، به زمین نرسد و این مقدار کم نیز به سوی قطب‌های شمال و جنوب هدایت بشود و اگر این شعاع‌ها به سطح زمین برسد، انسان نمی‌تواند حتی برای لحظاتی بسیار کم روی آن زنده بماند چرا که این شعاع‌های نوری بسیار شبیه تشعشعات بمب‌های هسته‌ای است که زمین را و هر آنچه در آن است نابود می‌سازد.

۱۲- گزینه ۳ معنی گزینه (۳): «انسان نمی‌تواند که در مقابل اشعه خطرناک خورشیدی قرار بگیرد.» معنی بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۱): در اشعه چیزی وجود ندارد که به موجودات ضرر برساند. / گزینه (۲): مقدار بسیار کمی از اشعه‌های خورشید هرگز به زمین نمی‌رسند و بیشتر آن‌ها می‌رسند. / گزینه (۴): انسان راه‌های زیادی برای مقابله با اشعه خطرناک خورشیدی دارد.

۱۳- گزینه ۲ معنی صورت سؤال: «اشعه‌های خطرناک خورشیدی را توصیف کن: آن‌ها مانند بمب هسته‌ای عمل می‌کنند.»

پاسخ تشریحی آزمون ۳۱

۱- گزینه ۲ با توجه به کلمه (القاریء) که به معنی «خواننده» است و (فائذیة) که مفرد و نکره است. گزینه (۲) را انتخاب می‌کنیم.

۲- گزینه ۲ شکل درست بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۱): لم یواصل: ادامه نداد - الجامعة: دانشگاه / گزینه (۳): مدرسه ثانویه: دبیرستان / گزینه (۴): عدة کُتَاب: چندین نویسنده

۳- گزینه ۴ شکل درست بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۱): زبان انگلیسی را فقط از جهانگردان یاد گرفت. / گزینه (۲): (محدودیت سودمند نیست مگر برای کودکی یا شخص مریضی) = محدودیت فقط برای بچه یا مریضی سودمند است. / گزینه (۳): آقای عقاد فقط بر خود اعتماد کرد.

۴- گزینه ۲ (فی العالم: در عالم) و این حالت فقط در گزینه (۲) دیده می‌شود. سراسری ریاضی - ۹۷

۵- گزینه ۲ با توجه به فعل‌های (یتکاسلون، لا یجتون و یتأخرون) که مضارع هستند، فقط گزینه (۲) می‌تواند جواب مورد نظر باشد. سراسری هنر - ۹۷

۶- گزینه ۳ دقت کنید که در این سؤال گزینه خطاً خواسته شده است. (فی التفرقة) در گزینه (۳) به صورت (تفرقه) بدون معنی کردن (فی) آماده است. در ضمن در این گزینه، فعل (لا یقعون: نمی‌افتند) به صورت نادرست ترجمه شده است. سراسری تجربی - ۹۶

۷- گزینه ۳ مفهوم عبارت، به جز علم هر چیزی ظرفیت و اندازه معینی دارد و گنجایش آن ثابت است و تغییر نمی‌کند و این مفهوم در گزینه (۳) آمده است.

۸- گزینه ۲ مفهوم درست گزینه (۲): (کتاب‌ها (انسان را) از تجربه‌های زندگی بی‌نیاز نمی‌سازند): کتاب‌ها به تنهایی کافی نیستند و ما نیازمند تجربه‌هایی هستیم که در زندگی به دست می‌آوریم.

۹- گزینه ۲ (ساعذنا) برای جای خالی گزینه (۲) نامناسب است و باید به جای آن از فعل‌هایی مثل (جمعنا، جنینا و ...) که به معنی «جمع کردن، برداشتن محصول و ...» می‌باشند، استفاده شود.

۱۰- گزینه ۱ با توجه به معنی داده شده در صورت سؤال: شرایط: الظروف / می‌شناسیم: نَعْرِفُ

۱۱- گزینه ۱ با توجه به (ادامه داد) و (دبیرستان)، گزینه (۱) را انتخاب می‌کنیم.

۱۲- گزینه ۱ درستی بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۲): ضاق ≠ اتسع (گسترش یافت) / گزینه (۳): یُخَفِّضُ = یَقَلِّلُ / گزینه (۴): أسلوب به معنی «روش» می‌باشد و با کلمه (اختیار) که به معنی «امتحان است» مترادف نمی‌باشد.

۱۳- گزینه ۱ (کُتَاب) جمع (کاتب) و به معنی «نویسندگان» می‌باشد و برای جای خالی مورد نظر مناسب نمی‌باشد.

معنی صورت سؤال: «این کتاب ارزشمند شامل ... می‌باشد.»
درک مطلب

هیچ کدام از ما نیکی و احسان پدر و مادر را فراموش نمی‌کند. آموزش، آسایش

و مواظبت از ما، خدمات و فداکاری‌هایی است که پدر و مادر برای خوشبختی ما در اختیارمان قرار می‌دهند و به همین علت، قرآن کریم ما را به نیکی کردن و اطاعت از پدر و مادر سفارش کرده است. صدای خود را بالا نبریم و کلامی حاکی از بی‌ادبی بر زبان جاری نسازیم. بلکه مطیع آنان باشیم و در کسب رضایت آنان بکوشیم و فرزندان محبوب کسانی هستند که نصیحت‌های پدر و مادر را گوش می‌دهند و اوامر آنان را اطاعت می‌کنند تا به موفقیت و دوستی مردم دست یابند.

۱۴- گزینه ۱ معنی صورت سؤال: «فرزند محبوب کسی است که .....؟»

پاسخ نادرست: در پیشگاه پدر و مادر سخن نگوید و حرفی به زبان نیاورد.

۱۵- گزینه ۳ معنی صورت سؤال: «قرآن کریم نسبت به پدر و مادر چه سفارشی کرده است؟»

پاسخ: نیکی کردن و اطاعت.

۱۶- گزینه ۱ پدر و مادر، خدمات و فداکاری‌های خود را برای راحتی و خوشبختی فرزندان ارائه و تقدیم می‌کنند.

۱۷- گزینه ۳ گزینه (۳) نادرست و نامناسب است زیرا طبق متن، فرزندان محبوب کسانی هستند که «از پدر و مادر خویش اطاعت می‌کنند و احترام آن‌ها را به جای می‌آورند و نصیحت آن‌ها را گوش می‌دهند.» نه آن‌ها که پیروز و موفق می‌شوند. (موفقیت) در سطر آخر آمده است، اما می‌خواهد بگوید که کسی که از پدر و مادر خود اطاعت می‌کند، موفق می‌شود، نه اینکه شخص موفق محبوب است!

۱۸- گزینه ۲ (المجتهدون) اسم فاعل است نه اسم مفعول.

۱۹- گزینه ۲ در گزینه (۲)، مستثنی‌منه محذوف است اما در بقیه گزینه‌ها، کلمات (جميع الموظفين، الناس، اعمال) مستثنی‌منه می‌باشند.

توجه: مانند گزینه‌های (۱) و (۲)، اگر بعد از (إلا)، حرف جر (من) همراه با ضمیر متصل بیاید مانند (منه، منهم و ...)، نتیجه می‌گیریم که در آن عبارت حتماً قبل از (إلا) مستثنی‌منه وجود دارد. سراسری ریاضی - ۹۳

۲۰- گزینه ۳ اگر جمله قبل از (إلا) منفی باشد و مستثنی‌منه نداشته باشد، حصر و اختصاص خواهیم داشت. دقت کنید که منفی بودن جمله قبل از (إلا) به تنهایی کافی نیست و باید مستثنی‌منه آن نیز محذوف باشد تا اسلوب^۱ حصر و اختصاص به وجود بیاید.

۲۱- گزینه ۲ در گزینه (۲)، مستثنی‌منه، محذوف است اما در بقیه گزینه‌ها، کلمات (أحد، أحد، الطلاب) مستثنی‌منه می‌باشند.

توجه: کلمات مفرد نکره مانند (أحد، شيء، کلاماً و ...) اگر در جمله منفی واقع شوند، معنی و مفهوم (جمع) می‌دهند بنابراین می‌توانند مستثنی‌منه باشند. (یک‌بار دیگر به گزینه‌های (۱) و (۳) دقت کنید تا منظور من را بهتر بفهمید.)

۲۲- گزینه ۳ به (توجه) ذکر شده در پاسخ سؤال قبل دقت کنید.

سراسری انسانی - ۹۷

۲۳- گزینه ۴ در گزینه (۴)، کلمه «الشَّرک از دُئوب: گناهان» استتنا شده است اما درستی بقیه گزینه‌ها:

گزینه (۱): (الکتاب کله / گزینه (۲): (مستثنی‌منه) این عبارت محذوف است. / گزینه (۳): کلّ یوم

۲۴- گزینه ۲ در گزینه (۲) با اینکه جمله قبل از (إلا) منفی است اما اسلوب حصر و اختصاص نداریم زیرا در آن عبارت مستثنی‌منه داریم (أصدقاء: مستثنی‌منه).

۱. یادآوری: (أسلوب) یعنی روش و شیوه